

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
TEISMŲ ĮSTATYMO NR. I-480 7, 36, 39, 45, 48, 53¹, 53², 54, 55¹, 57, 61, 63, 69¹, 76, 78, 84, 85,
88, 91², 91³, 91⁴, 91⁵, 93, 94, 98, 101, 102, 106, 119, 121, 122, 124, 128, 130 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 44¹ STRAIPSNIU IR NAUJA VII DALIMI IR 95
STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS
ĮSTATYMO NR. XIII-2372 38 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos Seimas 2019 m. liepos 16 d. priėmė Lietuvos Respublikos teismų įstatymo Nr. I-480 7, 36, 39, 45, 48, 53¹, 53², 54, 55¹, 57, 61, 63, 69¹, 76, 78, 84, 85, 88, 91², 91³, 91⁴, 91⁵, 93, 94, 98, 101, 102, 106, 119, 121, 122, 124, 128, 130 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo 44¹ straipsniu ir nauja VII dalimi ir 95 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymą Nr. XIII-2372 (toliau – Įstatymas).

Vienas Įstatymo priėmimą paskatinusių tikslų – siekis stiprinti teisėjo karjeros siekiančių asmenų asmeninių savybių vertinimą teisėjų atrankos proceso metu. Dėl to Įstatymo 10 straipsniu buvo papildyta Teismų įstatymo 55¹ straipsnio 7 dalis, nustatanti, kad vertinant asmens tinkamumą eiti teisėjo pareigas, be kita ko, įvertinamos pretendento asmeninės būdo ir pažintinės savybės.

Teismų įstatymo 55¹ straipsnis taip pat buvo papildytas nauja 8 dalimi, kurioje nurodyta, kad pretendentų į laisvas arba atsilaisvinsiančias apylinkės teismo teisėjų vietas asmenines būdo ir pažintines savybes vertina Pretendentų į teisėjus atrankos komisija, tačiau nustatant asmenines būdo ir pažintines savybes, asmens kompetencijų vertinimui, atskleidžiančiam asmens pasirengimą būti teisėju, atlikti pasitelkiami ekspertai.

Įstatymo 38 straipsniu, siekiant pasirengti jo įgyvendinimui, buvo nustatyta vėlesnė minėtų nuostatų įsigaliojimo data – 2021 m. sausio 1 d. Iki numatyto Įstatymo 10 straipsnio 2, 3, 4 dalių ir 14, 15, 16 straipsnių įsigaliojimo termino, t. y. 2021 m. sausio 1 d. Teisėjų taryba turi parengti ir patvirtinti Asmens kompetencijų vertinimo atlikimo ir ekspertų pasitelkimo šiam vertinimui atlikti tvarką.

Vis dėlto, 2020 m. birželio 15 d. Nacionalinė teismų administracija (toliau – NTA), įgyvendindama Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų programos „Teisingumas ir vidaus reikalai“ finansuojamą projektą „Kokybės, paslaugų ir infrastruktūros tobulinimas Lietuvos teismuose“ (toliau – Projektas), pasirašė 6 758 369,87 Eur vertės projekcinės veiklos sutartį, kurios pagrindu bus sukurtas universalus teisėjų atrankos ir vertinimo modelis (toliau – Modelis), kuriame ypatingas dėmesys bus skirtas pretendentų į teisėjus ir teisėjų socialinėms bei asmeninėms kompetencijoms įvertinti, t. y. toms pretendentų į teisėjus savybėms, kurias Įstatymu įtvirtino įstatymų leidėjas.

Projekto pabaiga – 2021 m. gruodžio 31 d. Jo metu, remiantis mokslo (teisės, psichologijos, vadybos) žiniomis bei užsienio valstybių taikoma praktika, bus sukurtos efektyvios priemonės teisėjų korpuso formavimo skaidrumui ir nepriklausomumui užtikrinti, padidinti teismo proceso vedimo ir aptarnavimo kokybę, sustiprinti teismų sistemos atstovų teisines, psichologines ir vadybines kompetencijas. Projekto rezultatas – parengtas Modelis, kuriuo, kaip metodine priemone, teisėjų atrankos ir vertinimo metu naudosis Pretendentų į teisėjus atrankos komisija bei pasitelkti ekspertai asmeninėms pretendentų kompetencijoms įvertinti. Projekto metu taip pat bus parengti visi reikiami teisės aktų pakeitimų projektai.

Tiek Įstatymu priimtais pakeitimais, tiek Projektu siekiama tų pačių tikslų – stiprinti

pretendentų į teisėjus asmeninių (socialinių) kompetencijų vertinimo efektyvumą ir objektyvumą. Projektas sukurs realias ir mokslo žiniomis pagrįstas priemones kokybiškam Įstatymo ir įstatymų leidėjo valios įgyvendinimui. Todėl siektina, kad Įstatymo nuostatų, įtvirtinančių ekspertinį pretendentų į teisėjus, teisėjo karjeros siekiančių asmenų asmeninių būdo ir pažintinių savybių įvertinimą, įsigaliojimas būtų suderintas su Projekto pabaiga.

Šio įstatymo projekto tikslas – sudaryti visapusiškai tinkamas sąlygas kokybiškam Įstatymo nuostatų įgyvendinimui ir atidėti Įstatymo 10 straipsnio 2, 3, 4 dalių ir 14, 15, 16 straipsnių įsigaliojimą metams, t. y. iki 2022 m. sausio 1 d.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projektą teikia Seimo narys Stasys Šedbaras. Įstatymo pakeitimą inicijavo Nacionalinė teismų administracija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptariamai teisiniai santykiai.

Teismų įstatymo 55¹ straipsnio 7 dalyje nurodoma, kad atrenkant pretendentes į laisvas arba atsilaisvinsiančias apylinkės teismo teisėjų vietas, įvertinamos kiekvieno pretendento profesinės žinios ir įgūdžiai, gebėjimas teorines žinias ir įgūdžius taikyti praktiškai, darbo teisėju arba kito teisinio darbo stažas, kiti kiekybiniai ir kokybiniai teisinės veiklos rodikliai, etikos reikalavimų laikymasis profesinėje ir kitoje veikloje, mokslinė ir pedagoginė veikla, papildomai gali būti atsižvelgiama į teismo, kuriame teisėjas dirba ir į kurį pretenduoja, teisėjų kolektyvų nuomonę.

Įstatymo 10 straipsnio 2 dalimi vertinamieji kriterijai buvo *inter alia* papildyti „asmeninių būdo ir pažintinių savybių“ vertinimu. Įstatymo 10 straipsnio 3 dalimi įtvirtintoje naujoje Teismų įstatymo 55¹ straipsnio 8 dalyje nurodoma, kad Pretendentų į laisvas arba atsilaisvinsiančias apylinkės teismo teisėjų vietas asmenines būdo ir pažintines savybes vertina Pretendentų į teisėjus atrankos komisija. Nustatant asmenines būdo ir pažintines savybes, asmens kompetencijų vertinimui, atskleidžiančiam asmens pasirengimą būti teisėju, atlikti pasitelkiami ekspertai. Ekspertai pasitelkiami ir asmens kompetencijų vertinimas atliekamas Teisėjų tarybos nustatyta tvarka.

Priėmus įstatymą, šių nuostatų įsigaliojimo data buvo nustatyta 2021 m. sausio 1 d. Teisėjų taryba, savarankiškai tobulindama teisėjų atrankos ir vertinimo procesus reglamentuojančius teisės aktus, atsižvelgė į 2019 m. liepos 16 d. priimto Įstatymo tikslus ir 2019 m. rugsėjo 27 d. nutarimu Nr. 13P-161-(7.1.2) „Dėl pretendentų į apylinkės teismo teisėjus atrankos kriterijų patvirtinimo“ patvirtinusi naujus Pretendentų į teisėjus atrankos kriterijus, o nutarimu Nr. 13P-160-(7.1.2) „Dėl teisėjų karjeros siekiančių, į kitą teismą perkeliamų ar skiriamų asmenų vertinimo kriterijų patvirtinimo“ patvirtinusi naujus Teisėjų karjeros siekiančių, į kitą teismą perkeliamų ar skiriamų asmenų vertinimo kriterijus, *expressis verbis* įtraukė asmeninių būdo ir pažintinių savybių vertinimą.

Minėtuose kriterijuose, galiojančiuose nuo 2020 m. balandžio 1 d., nustatyta, kad pretendentų asmeninės būdo ir pažintinės savybės, bendrieji gebėjimai įvertinami atsižvelgiant į: 1) pretendento mąstymo konstruktyvumą, erudiciją: mąstymo platumą, profesinę ir bendrąją erudiciją, gebėjimą koncentruotis į esminius dalykus ir apibendrinti, greitą suvokimą (nuovoką); 2) asmenybės brandą, emocinę pusiausvyrą, sprendimų priėmimo efektyvumą ir objektyvumą: principingumą, gebėjimą argumentuotai ginti savo nuomonę, gebėjimą nuspręsti, atsispirti aplinkos spaudimui; 3) pareigingumą bei atsakingumą, gebėjimą efektyviai organizuoti savo ir kitų darbą: gebėjimą planingai dirbti, nusistatyti prioritetus, konstruktyviai dirbti įtemptose (stresinėse) situacijose, gebėjimą susidoroti su dideliais darbo krūviais; 4) bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus: gebėjimą aiškiai ir kitiems suprantamai pateikti informaciją (žodžiu ir raštu), gebėjimą įsiklausyti ir suprasti, gebėjimą

konstruktyviai elgtis sunkiose bendravimo situacijose, pagarbų elgesį su kitais žmonėmis, gebėjimą dirbti komandoje, profesinės etikos reikalavimų laikymąsi, profesinę kultūrą.

Vis dėlto, šiuo metu šias savybes vertinant Pretendentų į teisėjus atrankos komisijai nėra pasitelkiami išoriniai ekspertai.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymo projektu siūloma į 2022 m. sausio 1 d. nukelti Įstatymo 10 straipsnio 2, 3, 4 dalių, 14, 15, 16 straipsnių įsigaliojimą – numatyti pakankamą terminą kokybiškam Įstatymo nuostatų įgyvendinimui, atsižvelgiant į tai, kad Nacionalinės teismų administracijos vykdomas Projektas, kurio tikslas – sukurti teisėjų atrankos ir vertinimo kompetencijų modelį, bus baigtas 2021 m. gruodžio 31 d. Tikimasi, kad suderinus Įstatymo 10 straipsnio 2, 3, 4 dalių, 14, 15, 16 straipsnių įsigaliojimą su Projekto pabaiga, teisėjų atrankos ir teisėjų asmeninių būdo ir pažintinių savybių vertinimas atitiks aukščiausius tokioms pareigoms eiti reikalingus vertinimo standartus ir atlieps teisėjų bei visuomenės lūkesčius teisėjų atrankoms.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Numatoma, kad Įstatymo projektas neigiamų pasekmių neturės.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas Įstatymo projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo projekto nuostatų įgyvendinimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymo projekte siūlomas pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų nereikės.

9. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus. Įstatymo projektas naujų sąvokų nenustato, todėl jų įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka nereikia.

10. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įstatymo projektui įgyvendinti iki Įstatymo įsigaliojimo Teisėjų taryba turės priimti Asmens kompetencijų vertinimo atlikimo ir ekspertų pasitelkimo šiam vertinimui atlikti tvarką.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymo įgyvendinimui papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Nėra.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „teisėjas“, „teisėjų atranka“, „ asmeninės būdo ir pažintinės savybės“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Teikia

Seimo narys Stasys Šedbaras